

IV.512.149.2020.KD

**Pan Krzysztof Pietraszkiewicz
Prezes Związku Banków
Polskich**

Szanowny Panie Prezesie,

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa coraz więcej skarg od obywateli, dotyczących zajęcia przez komornika sądowego na rachunku bankowym środków, które zgodnie z obowiązującymi przepisami nie podlegają egzekucji, bowiem - w szczególności - są to świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych, - zasiłki dla opiekunów, świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia integracyjne oraz świadczenie wychowawcze, świadczenia, dodatki i inne kwoty przyznane na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (art. 833 § 6 i 7 Kodeksu postępowania cywilnego). Chodzi więc o środki, których celem jest zabezpieczenie podstawowych potrzeb egzystencjalnych osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i wymagających wsparcia ze strony państwa.

Taka sytuacja jest szczególnie niepożądana i dotkliwa dla dłużników w obecnym stanie epidemii, kiedy to coraz więcej osób zmuszonych jest do korzystania ze świadczeń pomocowych, z uwagi na coraz trudniejszą sytuację materialną. A przecież także przepisy szczególne, określające formy i zasady pomocy m.in. dla obywateli w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych przewidują zwolnienie spod egzekucji niektórych świadczeń pomocowych.

Oczywiście, Rzecznik Praw Obywatelskich świadom jest faktu, że zasadniczo środki, które wpłyną na rachunek bankowy tracą swoją tożsamość i podlegają zajęciu na zasadach określonych w przepisach dotyczących egzekucji z rachunku bankowego, niezależnie od

celu na jaki są one przeznaczone. Ustawodawca przewidział zwolnienia spod zajęcia, lecz nie wyposażył komorników sądowych w odpowiednie instrumenty pozwalające na ocenę zasadności i zakresu dopuszczalnego zajęcia rachunku bankowego. Zgodnie z art. 889 § 1 k.p.c. w celu dokonania egzekucji z wierzytelności z rachunku bankowego komornik ogólnej własności dłużnika:

1) przesyła do banku, w którym dłużnik posiada rachunek, zawiadomienie o zajęciu wierzytelności pieniężnej dłużnika pochodzącej z rachunku bankowego do wysokości należności będącej przedmiotem egzekucji wraz z kosztami egzekucyjnymi i wzywa bank, aby nie dokonywał wypłat z rachunku bez zgody komornika do wysokości zajętej wierzytelności albo zawiadomił komornika w terminie siedmiu dni o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty; zawiadomienie jest skuteczne także w przypadku niewskazania rachunku bankowego;

2) zawiadamia dłużnika o zajęciu jego wierzytelności z rachunku bankowego, doręczając mu odpis zawiadomienia skierowanego do banku, o zakazie wypłat z rachunku bankowego.

Tym samym to bank prowadzący rachunek bankowy dłużnika, dokonując realizacji zajęcia, winien wyłączyć środki dłużnika nie podlegające zajęciu i poinformować komornika o przeszkodzie do przekazania określonych środków znajdujących się na rachunku. Często jednak tak się nie dzieje.

Dłużnik może korzystać z ogólnie dostępnych środków ochrony prawnej (w tym przede wszystkim ze skargi na czynność komornika), aby odzyskać prawo dysponowania środkami niepodlegającymi zajęciu. Problem polega jednak na tym, że takie działania może on podjąć dopiero po uzyskaniu wiedzy o zajęciu środków, a to może prowadzić do pozbawienia go możliwości zaspokojenia najbardziej podstawowych potrzeb życiowych. Nie bez znaczenia jest również fakt konieczności podjęcia przez dłużnika aktywnych działań i to w stosunkowo krótkim czasie (z uwagi na terminy czynności procesowych), co może być dla niego bardzo trudne. Jak bowiem wskazano na wstępie, beneficjentami tego typu świadczeń są najczęściej osoby będące w trudnej sytuacji życiowej, często nie potrafiące czy nie mogące aktywnie zadbać o swoje interesy.

Celem przeciwdziałania zagrożeniu, że w ramach egzekucji z rachunku zajęte zostaną również środki, które na mocy przepisów szczególnych zajęciu nie podlegają, ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016r., poz. 1177) umożliwiła prowadzenie przez banki dla osób otrzymujących pomoc ze strony państwa w formie różnego rodzaju świadczeń niepodlegających egzekucji, wyodrębnionych rachunków rodzinnych, do których komornicy nie będą mieli dostępu. Zgodnie z art. 49 ust. 4 Prawa bankowego rachunki rodzinne mogą być prowadzone wyłącznie dla osób fizycznych, którym przyznano niepodlegające egzekucji świadczenia, dodatki, zasiłki oraz inne kwoty, o których mowa w

art. 833 § 6 i 7 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, z późn. zm.), z wyjątkiem świadczeń alimentacyjnych, zwane dalej "świadczeniami niepodlegającymi egzekucji".

Zgodnie z art. 52 a Prawa bankowego otwarcie i prowadzenie rachunku rodzinnego oraz wypłaty z tego rachunku w banku, w którym rachunek jest prowadzony, są wolne od jakichkolwiek opłat i prowizji. Bank nie pobiera opłat i prowizji za wydanie instrumentu płatniczego do rachunku rodzinnego, jego miesięczne utrzymanie oraz wypłaty z wykorzystaniem tego instrumentu przy użyciu bankomatów tego banku. Na rachunek rodzinny mogą być wpłacane wyłącznie środki pieniężne pochodzące ze świadczeń niepodlegających egzekucji. Wpłaty na rachunek rodzinny mogą być dokonywane wyłącznie z rachunków bankowych jednostek wypłacających świadczenia niepodlegające egzekucji.

Rachunek rodzinny wydaje się więc być adekwatnym i najprostszym instrumentem, umożliwiającym ochronę dłużników przed zajęciem – w ramach rachunku bankowego – także środków niepodlegających egzekucji. Trzeba jednak podkreślić, że prowadzenie rachunku rodzinnego nie jest obowiązkiem banku; jest to jeden z wielu produktów, które może on – wg własnego uznania – oferować klientom. Jak wskazano wyżej, do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa bardzo wiele skarg dotyczących zajmowania w ramach zwykłego rachunku także środków, które zajęciu nie podlegają, co wskazuje na to, że w praktyce rachunek rodzinny nie jest znany i wykorzystywany przez obywateli. Na problem ten zwracał również uwagę Polski Komitet Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu (EAPN Polska) w skierowanym do Pana Prezesa, a przekazanym też do wiadomości Rzecznika Praw Obywatelskich, piśmie z dnia 26 czerwca 2020r. (kopia w załączeniu). Nie wiadomo również, w ofercie ilu banków taki produkt się znajduje i jest oferowany osobom fizycznym. Być może, z uwagi na wspomniane wyżej zwolnienie takiego rachunku z opłat i prowizji, banki nie są zainteresowane wprowadzeniem do swojej oferty rachunku rodzinnego.

W związku z powyższym, działając na podstawie 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020r., poz. 627) uprzejmie proszę o poinformowanie Rzecznika o praktyce banków w omawianym zakresie, w tym – jeśli to możliwe - o wskazanie danych liczbowych na temat oferowania rachunku bankowego przez poszczególne banki oraz zainteresowania takim instrumentem ze strony obywateli. Będę również wdzięczny za rozważenie możliwości podjęcia, w ramach kompetencji Związku Banków Polskich działań na rzecz upowszechnienia prowadzenia tego rodzaju rachunku przez funkcjonujące w Polsce banki oraz informowania obywateli o istnieniu możliwości zawarcia umowy rachunku rodzinnego i płynących z tego korzyściach. Proszę również o poinformowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o treści odpowiedzi udzielonej Polskiemu

Komitetowi Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu na skierowane do Pana Prezesa
pismo.

Zał. Kopia pisma EAPN Polska

Z poważaniem,

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/